

Nr 54.

Av herr **Adolfsson m. fl.**, *angående provisoriska lagstiftningsåtgärder till förhindrande av att nazistiska organisationer medgivnas hyra samlingslokaler, som ägas av det allmänna.*

Regeringsrättsutslag den 26 oktober 1944 och den 15 oktober 1946 gävo sådan tolkning av bestämmelserna i gällande lagar om kommunalstyrelse, att nazistiska sammanslutningar i de överklagade fallen gävos rätt att för offentliga möten förhyra samlingslokaler som ägdes av respektive kommuner. Dessa utslag grundades tydligen på bestämmelsen i § 76 i lagen om kommunalstyrelse i stad (respektive § 81 i lagen om kommunalstyrelse på landet och § 66 i lagen om kommunalstyrelse i Stockholm). Enligt denna paragraf kan sådan kommunmedlem, som inte nöjes med fullmäktiges eller allmän rådstugas beslut, söka rättelse bland annat om beslutet "kränker enskild rätt".

I det sistnämnda fallet hade Göteborgs folkskolestyrelsens förvaltningsnämnd avslagit en framställning från den nazistiska sammanslutningen Svensk oppositions göteborgsavdelning om förhyrande av Hvitfeldtsskolan för offentligt diskussionsmöte. Nämnden motiverade sitt avslag med att de i folkskolestyrelsens fastighet inrymda lokalerna voro avsedda för undervisningsändamål och därmed förenlig bildningsverksamhet och att även om den rådande lokalbristen i staden medfört att lokaler ställts till förfogande för ändamål, "som legat vid sidan om den egentliga bildningsverksamheten", så hade dock tillstånd getts endast efter särskild prövning för varje fall och med aktgivande på att ändamålet med sammankomsten "befunnits tillgodose ett legitimt intresse". Trots detta och trots att den nämnda prövningen i åtskilliga tidigare fall föranlett avslag på begärda lokalupplåtelser godkände regeringsrätten de av den nazistiska sammanslutningen anförda besvärerna, vilka dessförinnan ogillats av domkapitlet. Regeringsrätten anförde i sitt utslag bland annat, att det måste "hållas för visst, att beslutet huvudsakligen grundats på hänsyn till den politiska uppfattning klaganden företräder". "Härigenom har", hette det vidare i utslaget, "förvaltningsnämnden överskridit sin befogenhet."

Med detta utslag skapades således prejudikat på att skyldighet föreligger att uthyra av kommun ägda samlingslokaler till nazistiska sammanslutningar och att sådan skyldighet föreligger till och med i sådana fall, då lokalerna icke bruka upplåtas för andra offentliga politiska sammankomster av den mera utåtriktade karaktär som det här varit fråga om.

I det ovan först nämnda fallet hade Stockholms stads fastighetsnämnd den *Bihang till riksdagens protokoll 1947. 4 saml. Nr 54—59.*

22 februari 1944 vägrat upplåta lokaler i Medborgarhuset till tvenne nazistiska sammanslutningar. De nazistiska organisationernas besvär lämnades utan bifall av överståthållarämbetet, medan däremot regeringsrätten intog en motsatt ståndpunkt och upphävde fastighetsnämndens beslut. Överståthållarämbetet hade som stöd för sin ståndpunkt anfört, att de ifrågasatta offentliga mötena kunde befaras medföra för allmänna ordningen störande uppträden utanför Medborgarhuset, medan regeringsrätten icke ansåg att vad som anförts till stöd för det klandrade beslutet kunde anses vara av den beskaffenhet att fastighetsnämnden på grund därav ägt vägra de nazistiska organisationerna att förhyra lokalerna i fråga.

Sedermera har ytterligare ett liknande rättsfall förekommit i Stockholm, och i sammanhanget bör även framhållas, att Svensk socialistisk samlings Ortsgrupp i Stockholm funnit sig i denna fråga stå på så säkra fötter, att sammanslutningen i skrivelse till åklagarmyndigheten i staden yrkat på åtal mot "vederbörande ansvarige" för att tidigare begärda lokalupplåtelser ej behandlats eller bifallits. Även ordföranden i Nationella förbundets stockholmsavdelning har yrkat på juridiskt ingripande.

De nazistiska rörelserna i landet betraktas av den övervägande delen av vårt folk med avsky. De åberopade skälen i det ovan senast behandlade rättsfallet om risk för störande uppträden vid nazistiska möten äro givetvis på grund därav bärande. Emellertid fästa undertecknade i detta avseende större vikt vid det för den allmänna rättskänslan i hög grad stötande i att överhuvudtaget nazistiska sammanslutningar medges rätt att för offentliga propagandatillställningar förhyra lokaler som ägas av kommun. Genom regeringsrättsutslagen har med stöd av lagbestämmelser fastslagits, att lokalernas förvaltare äro under de angivna förhållandena skyldiga att upplåta samlingslokaler åt nazisterna. Därmed har gjorts uppenbart, att en förändring av lagen i detta stycke är ur demokratisk synpunkt nödvändig.

Nazismen måste bedömas som en kriminell företeelse, och som sådan bedömes den också i det allmänna folkmedvetandet. Den svenska nazismens allmänna syftemål liksom dess i olika former givna understöd åt den tyska nazistiska regimen och dennas förbrytelser räcka mer än väl till för att rättfärdiga kriminalitetsstämpeln på densamma.

De ofattnbara förbrytelser nazismen före och under kriget gjort sig skyldig till behöva inte åberopas eller exemplifieras vid ett bedömande av huruvida nazismen är en kriminell företeelse eller en politisk. Dessa förbrytelser äro nämligen kända av en hel värld, som icke kunnat fatta att så bestialiska massförbrytelser kunnat utföras. Det räcker här med att konstatera, att dessa gärningars karaktär av oerhörda förbrytelser fastslagits i en rad domstolsutslag i Europa samt att den svenska nazismen ständigt understött detta blodsregemente och dess syftemål. Därmed har den också påtagit sig en del av det "moraliska" ansvaret för de värsta förbrytelser som historien känner.

Någon ytterligare karakteristik av nazismen anse vi icke behöfelig. Den är genom sina syften och handlingar dömd.

Kommunallagskommittén, som den 22 mars 1946 tillsattes av statsrådet Mossberg och som har till uppgift att företa en översyn av kommunallagarna, varvid bland annat frågan om en utvidgning av kommunalrepresentationens beslutanderätt skall prövas, kan antas komma att ägna även ovan berörda fråga uppmärksamhet. Emellertid torde denna kommittés arbete med hänsyn till dettas omfattning bli tämligen tidsödande. Eventuella förslag om lagändringar kunna därför knappast leda till riksdagsbeslut inom en nära framtid. Med hänsyn härtill och med tanke på ärendets brådskande natur borde i avvaktan på den nämnda utredningens slutförande en provisorisk lagstiftning genomföras om förbud för nazistiska organisationer att förhyra lokaler, som ägas av det allmänna. Det vore blott en ringa akt av demokratisk självbevarelsesdrift och ett naturligt demokratiskt renlighetskrav att en dylik lagstiftning genomfördes så fort ske kan och att således åtminstone detta lilla skydd mot den nazistiska verksamheten skapades.

Med stöd av det sagda föreslås,

att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa om skyndsammast möjliga förslag till 1947 års riksdag om sådan provisorisk lag att nazistiska organisationer förhindras hyra samlingslokaler som ägas av det allmänna.

Stockholm den 17 januari 1947.

Gunnar Adolfsson.

K. Senander.

S. Rönn-Christiansson.

Fritjof Lager.

Gustav Johansson.
